

1. Dubasenyuk O. Modernization of the education system in the context of the ideas of the famous Polish didact Ch. Kupisevich / Ukrainian Polonistic [Text]: Sciences. journal, sunset in September 2004 / Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr. state Untitled I. Franko Zhytomyr: View at ZHDU them. I. Franco, 2004.
2. Gin A. O. Receptions of pedagogical technique: Freedom of choice. Activity. Feedback. Ideal: Teacher's Guide / A.O.Hin. 13th edition. X.: View. Group "Basis", 2015. 112 p.
3. Kupisevich Ch. Fundamentals of general didactics / Ch. Kupisevich; [per. from polsk O. Dolzhenko] . M.: High. Shk., 1986. 386 p.
4. New pedagogical and information technologies in the education system, ed. E. S. Polat. Moscow: Academy, 2000. - 224 pp.
5. Savenkov AI Content and organization of research studies of schoolchildren / A.I. Savenkov M.: September, 2003. 204 p.
6. <https://www.slideshare.net/chinadogs/ss-56352721>
7. https://mel.fm/pedagogika/253149-amonashvili_advise
8. <http://zakinppo.org.ua/vikhovuemo-patriotiv-ukrajini>

УДК 372.894 "193/198"

Моцак С.І.

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ НА УРОКАХ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті досліджено та визначено методичні аспекти розкриття ролі особи в шкільних курсах всесвітньої історії в старшій школі. Методичні засади процесу висвітлення історичних постатей охоплюють вимоги до відбору й конструювання змісту відповідних сюжетів навчального історичного матеріалу й підходи до відбору та застосування в процесі навчання цих сюжетів певних засобів і методів навчання.

Ключові слова: «висвітлення історичних постатей у шкільних курсах історії», «історична особа», «історична постать».

Моцак С.І. Изучение исторических личностей на уроках всемирной истории в старшей школе.

В статье исследованы и определены методические аспекты раскрытия роли личности в школьных курсах всемирной истории в старшей школе. Методические основы процесса освещения исторических личностей охватывают требования к отбору и конструированию содержания соответствующих сюжетов учебного исторического материала и подходы к отбору и применению в процессе обучения этих сюжетов определенных средств и методов обучения.

Ключевые слова: «освещение исторических личностей в школьных курсах истории», «историческая личность», «историческая личность».

Motsak S.I. Studying historical personalities in world history lessons in high school.

The article examines and identifies the methodological aspects of the disclosure of the role of the individual in the school courses of world history in high school. The methodological foundations of the process of covering historical figures cover the requirements for the selection and design of the content of relevant subjects of educational historical material and approaches to the selection and application of certain tools and teaching methods in the process of teaching these subjects.

Key words: "coverage of historical figures in school history courses", "historical person", "historical person".

Сьогодні перед вчителем історії з особливою гостротою постає завдання гуманізації історії як науки, підвищення уваги до особистості в історії, розкриття ідеї самоцінності людини в історичному процесі.

Шкільна історична освіта як складова національної освіти виховує в дітей духовні та моральні ціннісні орієнтації, стійкий інтерес до подій і явищ суспільного життя та процесу їх пізнання, закладає основи самоідентифікації особистості, її самореалізації в сучасному суспільстві. Вона допомагає сформувати в учнів основи почуття особистої та національної гідності, що є найважливішою складовою громадянськості.

Так в державному стандарті історичного освіти проблема вивчення людини та її ролі в історії поставлена першою серед наскрізних змістових ліній всіх шкільних курсів. Пошуки шляхів розкриття людини і як об'єкта, і як суб'єкта історії вимагають переосмислення методологічних позицій у відборі змісту, більш глибокого співвіднесення його з психологічними можливостями навчання, застосування адекватних новому змісту методичних прийомів, засобів і організаційних форм навчання.

В історії суспільства завжди велику роль відігравали особистості. Сучасність не є винятком. Тому вивчення історичних персоналій на уроках і в позаурочний час є необхідністю в поглибленні знань в розумінні епохи, особливостей суспільного розвитку.

Аналіз літератури з цього питання доводить, що питання висвітлення історичних постатей досліджувалося в різних аспектах. Її вивчення розпочали такі дослідники як: К. Агібалова, Г. Донської, Ф. Коровкіна, Г. Космінський, М. Лисенко, які дають можливість ознайомитися з особливостями методики викладання матеріалу про історичні особистості в різних курсах та в різні часи.

Сучасні теоретичні проблеми викладання історії у вітчизняній школі відображено у науковому доробку К. Баханова, А. Булди, Н. Гулана, О. Пометун, Г. Серової, В. Сотніченка, О. Удода, Г. Фреймана та ін. Фахівці приділяють увагу меті й завданням навчання історії, ролі, місцю та значенню як змісту окремих історичних курсів, так і матеріалу про історичні особистості як складової в загальній системі історичної освіти.

В працях Л. Бушик, Р. Вендровської, В. Даниленко, Т. Ладиченко, М. Лисенко, Л. Мельник, І. Наулко, О. Пометун, О. Рубльова, Т. Самоплавської, В. Сотніченка, В. Чишко простежується певна наступність та динаміка в розвитку методичних засад висвітлення історичних постатей у шкільних історичних курсах, формулюються актуальні для кожного етапу проблеми розвитку історичної освіти.

Таким чином, в методичній науці проблема висвітлення історичних постатей у шкільних курсах історії була започаткована в XIX ст. Саме на цьому етапі було остаточно сформовано зміст шкільних курсів історії, частиною якого став матеріал про історичні постаті.

У пропонованій статті досліджено та визначено методичні аспекти розкриття ролі особи в шкільних курсах всесвітньої історії в старшій школі.

Методичні засади процесу висвітлення історичних постатей охоплюють вимоги до відбору й конструювання змісту відповідних сюжетів навчального історичного матеріалу й підходи до відбору та застосування в процесі навчання цих сюжетів певних засобів і методів навчання.

Теоретичний аналіз дефініцій, «історична особа», «історична постать» дає підстави стверджувати, що це люди з яскраво вираженою індивідуальністю, які зробили вагомий внесок, що призвів до значних зрушень у житті суспільства, внаслідок чого їх діяльність стала предметом спеціального вивчення історичної науки [7].

Під поняттям «висвітлення історичних постатей у шкільних курсах історії» дослідник А. Пінчук розуміє фрагменти навчального матеріалу, що відповідають шкільній програмі й представлені у підручниках, посібниках та інших засобах навчання. Вони викладаються на уроці або опрацьовуються школярами під час виконання пізнавальних завдань.

У старших класах відбувається поглиблення характеристики історичної особистості за рахунок залучення політологічних та соціологічних знань.

В цілому місце і роль особи в історичному процесі або людини, є важливим методологічним питанням історичної науки. Закономірність і випадковість, причинність історичної події або явища, рушійні сили історичного розвитку, вплив особи на історичний процес і його межі, сенс історії – ось далеко неповний перелік питань, пов'язаних з цією проблемою.

Будь-яка особистість – це складна, багатшарова структура, що складається з великої кількості взаємопов'язаних, взаємозалежних підструктур, які взаємодіють, визначають і навіть компенсують одна одну. Умовно всі якості особистості можуть бути розподілені за чотирма рівнями. Рівень темпераменту – зумовлюється спадковістю; рівень особливостей психічних процесів – спадковістю та соціальним середовищем; рівень досвіду особистості і рівень спрямованості особистості – соціальним середовищем [3].

Особистість є системою, що діє свідомо і сама контролює свою діяльність. Основу внутрішнього механізму, який забезпечує розумність і свідомість її діяльності, складають потреби. Потреби особистості формуються суспільним життям і виступають джерелом її активності. Спрямованість особистості визначається її інтересами, переконаннями, поглядами, ціннісними орієнтаціями. Особистість і її діяльність становлять одне ціле. Зважаючи на те, що нас насамперед цікавить рівень впливу особистості на історичний процес, пріоритетним об'єктом вивчення на уроках історії в старшій школі повинна бути її діяльність, результат цієї діяльності та значення. Після цього важливо визначити, які індивідуальні якості особистості визначили методи її діяльності та сприяли досягненню саме такого результату. Безумовно, що деталі життя історичної особи (що вона їла, скільки дружин мала, якому одягу віддавала перевагу) збуджують інтерес учнів і демонструють високу поінформованість учителя [2].

Курс всесвітньої історії, який учні вивчають в старшій школі включає десятки імен видатних державних і політичних діячів, вождів народних мас і талановитих полководців, вчених і діячів культури.

Так, в 10 класі при вивченні теми: «Передумови Першої світової війни. Війна та її наслідки» учні мають давати характеристику діяльності визначних військових діячів того періоду: П. фон Гінденбурга, Ф. Фоша, О. Брусілова.

В програмі для 10 класу передбачені практичні заняття на формування знань про історичну особу. Зокрема, після вивчення теми: «Провідні держави світу в 1920-1930-х рр. передбачено практичне заняття «Політичні портрети Ф.Д. Рузвельта, Ф. Франко, Б. Муссоліні, А. Гітлера (на вибір) [1].

Вивчення історичних персоналій старшокласники продовжують в 11 класі. Так, при вивченні тем: «СРСР. Країни Центральної та Східної Європи» учень має дати оцінку В. Леніна, Л. Троцького, Й. Сталіна, Т. Масарика, Е. Бенеша, А. Стамболійського, Ю. Пілсудського, М. Горті, королів Александра, Кароля II Бориса III; «Країни Азії та Латинської Америки» характеризувати роль визначних політичних діячів М. Ганді, Чан Кайші, К. Ататюрка, Реза шаха Пехлеві, Ж. Варгаса, давати характеристику діяльності визначних військових діячів: У. Черчилля, Г. Жукова, Д. Ейзенхауера; «США та Канада. Країни Західної Європи» давати характеристику діяльності політичних діячів: Р. Рейгана, М. Тетчер, Б. Обама, К. Аденауера, Ж. Ширака, Г. Коля; тема «СРСР у другій половині XX ст. та його розпад. При вивченні теми: «Країни Центральної та

Східної Європи» учень має давати характеристику діяльності політичних діячів: М. Хрущова, Л. Брежнєва, М. Горбачова, Б. Єльцина, В. Путіна, Л. Валенсі, В. Гавела, Н. Чаушеску, Й. Броз Тіто; тема «Розвиток провідних країни Азії, Африки та Латинської Америки» давати характеристику діяльності політичних діячів: Ден Сяопіна, Н. Мандела, Аятоли Хомейні, Ф. Кастро, А. Піночета [1].

Важливим для старшокласників при вивченні видатного політичного діяча є вміння визначати риси лідерства, спираючись на класифікацію авторитету, розроблену німецьким соціологом Максом Вебером.

1. Традиційне лідерство – має традиційний характер, освячення авторитетом, здавна існували патріархальні установлення, релігійні норми.

2. Раціональне (бюрократичне) лідерство – спирається на певну систему загальних правил і норм, на закон.

3. Харизматичне лідерство – ґрунтується на визнанні винятковості, унікальності індивідуальних якостей і досягнень особистості. Взаємовідносини вождя і мас часто мають емоційно-містичний характер, що передбачає безмежну віру, бездумне слідування прихильників за харизматичним лідером.

До числа харизматичних діячів західні дослідники зазвичай відносять [3] А. Гітлера, Й. Сталіна, І. Франко, А. Салазара, Р. Рейгана, М. Тетчер і ін. Соціально-психологічна ситуація, пов'язана з щирою вірою в лідера, може перетворитися в одну форму, зберігаючи тільки зовнішні атрибути харизматичного лідерства.

Учні повинні вміти розрізнити і лідерів популістського спрямування. В даному випадку під популізмом розуміється нестримна, найчастіше демагогічна апеляція до народу з тим щоб знайти собі опору в ньому. Лідери, яких можна назвати популістами, прагнуть до прямих контактам з масами на мітингах, маніфестаціях, щедрі на обіцянки, часом навіть абсурдні; часто виявляють безпринципність, можуть маніпулювати результатами опитувань, референдумів і т. п.

При аналізі взаємин лідера і мас можна звернути увагу учнів на необхідність розрізнити поняття «народ» і «натовп». Французькі соціальні психологи Г. Лебон і Г. Тард досліджували феномен натовпу і прийшли до висновку, що натовп, панував у перехідний період, коли розхитуються усталені ідеї, засади, вірування, володіє своєю особливою психологією, в ній індивіди втрачають почуття відповідальності і виявляються у владі ірраціональних почуттів, нетерпимості та всемогутності [3].

Так, дослідники Г. Лебон і Г. Тард відзначали такі риси поведінки натовпу, як переважання емоцій над розумом, руйнівність, нетерпимість до критики, схильність підкорятися сильній владі.

Знаючи психологію натовпу, лідери можуть нею маніпулювати, тішачи її самолюбством, «приголомшуючи» її емоційно-яскравими промовами «заводячи» агресивною фразеологією, вказуючи на ворогів. При цьому «героєм» може стати не тільки видатна особистість, а й нікчемна людина, яка зуміє повести натовп за собою [3].

Аналіз методичної літератури дає підстави стверджувати, що характеристика видатного діяча в історії може стимулювати обговорення на уроках історії моральних проблем, зокрема, питань політичної етики. Історична особистість часто стикається з моральною дилемою: або приймати жорсткі і непопулярні заходи, що не відрізняються гуманізмом, або, відмовившись від їх прийняття, погіршити ситуацію в країні, дати шанс реакційним або консервативним силам і тенденціям. Аналіз поведінки особистості в подібній ситуації вибору буде, звичайно, виходити з конкретно історичної ситуації, включаючи такі моменти, як облік необхідності або неминучості, практичної доцільності дії, його моральної виправданості і обґрунтованості, виявлення мотивів, якими керувалася особистість в своєму виборі. Але тут доречно обговорити і більш загальні питання. Чи може бути політика моральною? Або мораль не має ніякого відношення до політики? Зокрема, наведемо слова Макіавеллі: «Політика – це справа держави, а мораль – справа індивіда». Що значить – «чесний політик»? Чи можливо благородство в політиці? Чи припустимо домагатися гуманної мети негуманними методами? М. Вебер писав: «Жодна етика в світі не обходить той факт, що досягнення «хороших» цілей в безлічі випадків пов'язано з необхідністю миритися і з використанням морально сумнівних або, щонайменше, небезпечних засобів; і з можливістю, або навіть ймовірністю, поганих побічних дій; і жодна етика у світі не може сказати, коли і в якому обсязі етично позитивна мета освячує «етично небезпечні засоби і побічні наслідки».

З огляду на, те що будь-який політичний вплив зачіпає долі багатьох людей, напевно, правомірно все ж було б ставити питання про моральності політики і політика. Тоді, може бути, «чесний політик» – це той, кого відрізняє єдність слова і справи, хто ставить перед собою тільки такі завдання, які він може вирішити, дотримуючись при цьому загальноприйнятій в суспільстві морально-етичні норми? А «Благородний політик» – це політик толерантний, терпимий до чужої точки зору, чужих поглядів, вірувань, звичаїв, поважаючий думку іншого?. Кожний учень має право висловити власну думку з цих питань або хоча б задуматися над ними.

Таким чином, моральні проблеми видатних людей минулого співвідносяться з сучасністю, і роздуми над ними сприяють процесу особистісного та громадянського самовизначення школяра. Гуманістичний підхід до історії є значущий тим, що це історія людини – для людини – розкривається людиною.

Методика висуває певні вимоги до змісту сюжетів з висвітлення історичних постатей у шкільних курсах всевітньої історії. Зокрема, на думку дослідника А. Пінчука зміст має відповідати таким вимогам:

– містити життєпис цієї людини; сукупність ідей, поглядів, що визначали спрямованість діяльності особи; загальний контекст, у якому відбувалась її діяльність; ідейно-соціальні, культурницькі та інші

засади діяльності; вплив діяльності на конкретні історичні події, наслідки та значення діяльності історичної постаті; історичний час і простір, особливості соціуму, до якого належить особа;

– представляти кожен історичну особистість індивідуальністю з властивим їй зовнішнім виглядом, підсилюючи такі компоненти, як «особисте життя», «сімейне життя», «дружина», «діти» і т.ін.;

– приділяти особливу увагу психологічній характеристиці історичної постаті, яскраво подаючи особистісні риси людини від зовнішнього вигляду до характеристики внутрішніх якостей, а від них – до мотивів поведінки;

– відбирати для характеристик історичних осіб такий фактичний матеріал, який вимагає осмислення, і підводити учнів у такий спосіб до світоглядних висновків. Якщо це можливо, під час викладу навчального історичного матеріалу на уроках треба встановлювати паралелі між подіями минулого, що пов'язані з діяльністю особи, та сучасністю [7].

Важливим на думку дослідника А. Пінчука є показ конкретних ситуацій життя особистості, у яких людина обирала спосіб дій, з кількох можливих альтернатив, залучаючи учнів до аналізу мотивів такого вибору [6].

Аналіз досвіду викладання всесвітньої історії в загальноосвітній школі дає можливість виділити ефективні методи і прийоми вивчення історичної особи в старших класах, зокрема, характеристика історичної постаті має бути доповнена уривками з оригінальних документів, описів подій, боїв, зовнішності та рис характеру історичних постатей, які містяться в художній літературі та фільмах, що супроводжується показом портрета та інших ілюстрацій. Оповідання про історичну особу має складатися з таких прийомів, як «словесний малюнок», розповідь, сюжетне оповідання, картинне зображення, образна характеристика історичної постаті чи типового представника певної соціальної групи, прийом контрасту – протиставлення історичних особистостей; групова характеристика кількох осіб; демонстрація вчителем зразка розгорнутої оцінки видатної історичної постаті й обґрунтування цієї оцінки. В процесі вивчення історичних осіб вчитель може ставити проблемні та дискусійні питання, які дадуть підліткам можливість висловити різні погляди в оцінці історичних постатей.

Учні мають готувати доповіді чи повідомлення про історичні постаті з використанням у якості засобів конкретизації історичних документів, творів художньої та мемуарної літератури, наочності (портретів, фотографій, ілюстрацій тощо).

При вивченні історичної особистості в старшій школі можуть застосовуватися різноманітні методики зокрема:

1. Порівняльний аналіз характеристик, якостей діяльності особистостей, наприклад керівників держав, реформаторів, полководців і т. д.
2. Оцінка особистостей їх поведінки в складних для країни або для себе самого обставин.
3. Оцінка особистостей по окремим, але яскравими штрихам до їх портретів, будь, то приклади зі служби, повсякденного життя, захоплень і т. д.
4. Визначення якості особистості за вмінням передбачити можливий розвиток наступних подій.
5. Вивчення особистостей за допомогою поступового накопичення знань.

Таким чином, при вивченні історичної особистості за допомогою застосування перелічених методик вирішується ряд важливих завдань, на які спрямована діяльність учителя і учня в ході навчального процесу:

1. Інформаційна: повідомляються відомості, які дозволяють більш глибоко вивчити процес розвитку історії. Учні знайомляться з додатковою довідковою і науково-популярною літературою;
2. аналітична: виклад фактів супроводжується коментарями до них, їх аналізом і оцінкою;
3. пізнавально-просвітницька: передане різноманіття інформації сприяє поповненню фонду знань учнів, закріплюються такі навички запам'ятовування, закріплення і повторення матеріалу, вміння робити висновки, розвиток зорової пам'яті і вибудовування своїх дій за заданим алгоритмом;
4. морально-виховна: в образах особистостей відображаються приклади і зразки громадянської поведінки, принципи моральності та естетичного смаку, уявлення про добро і зло;
5. впливу: створюваний образ історичної особистості впливає на погляди, вчинки і поведінку людей;
6. гедоністичні (естетичні): задоволення естетичних потреб особистості учнів [3].

Таким чином, вивчення особистості видатного діяча на уроках всесвітньої історії в старших класах сприятиме як більш глибокому пізнанню історії, так і посиленню позитивного педагогічного впливу на формування особистості старшокласника. Плідність і якість цього впливу залежать від педагогічної майстерності вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

6. Всесвітня історія. 10-11 кл. Рівень стандарту/академічний рівень. Режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/5vsesv-tny-a-stor-ya-10-11-standart-akademichnij.docx>
7. Гаджиева К. Введение в политологию. Книга для учащихся старших классов. Москва: Просвещение. 1993. 256 с.
8. Захарова Е. Н. Человек и общество. Дидактический материал. Ч. IV. Москва: Шк.-Пресс, 1993. С.23-34
9. Изотов И. В. Мультимедийные средства обучения и их возможности в подготовке учащихся общеобразовательных школ // Интеграция образования. 2008. № 3. 112 с.
10. Лукина М. М. Средства массовой информации в пространстве Интернета: Москва: 2005. 17 с.

11. Пінчук А.С. Визначна особистість в історичних курсах початку ХХ ст. (історико-методичний аналіз) // Історія в школах України. 2006. № 4. С. 39-42.
12. Пінчук А.С. Психолого-методичні основи формування знань про історичну особу в учнів підліткового віку // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / Ред.кол.: Побірченко Н.С. (гол.ред.) та ін. Київ: Міленіум, 2006. Вип.15. С. 83-92.
13. Степанищев А. Т. Методический справочник учителя истории. Москва: Владос, 1998. 85с.

REFERENCES

1. World History. 10-11 cl Standard level / academic level. Mode of access <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/5vsesv-tnya-stor-ya-10-11-standart-akadem-chnij.docx>
2. Hajiyeva K. Introduction to political science. Book for senior students. Moscow: Enlightenment. 1993. 256 pp.
3. Zakharko E. N. Man and society. Didactic material. Ch. IV. Moscow: Shk.-Press, 1993. p.23-34
4. Izotov IV Multimedia means of training and their opportunities in the preparation of students of comprehensive schools // Integration of education. 2008. №. 3. 112 p.
5. Lukina MM Mass media in the Internet space: Moscow: 2005. 17 p.
6. Pinchuk A.C. An outstanding personality in the historical courses of the early twentieth century. (historical-methodological analysis) // History in schools of Ukraine. 2006. №. 4. P. 39-42.
7. Pinchuk A.C. Psychological-methodical bases of formation of knowledge about historical personality in pupils of adolescence // Psychological-pedagogical problems of rural school: Зб. sciences Um. state ped UN-name of Pavlo Tychyna / Redcology: Pobirchenko N.S. (gol.red.) and others. Kyiv: Millennium, 2006. V.15. Pp. 83-92.
8. Stepanishchev AT Methodical reference book of the teacher of history. Moscow: Vlados, 1998. 85с.

УДК 34(447)

Коляда І.А., Бйба Є.В.
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова
м.Київ

РОЛЬ РОДИННОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ОСОБИСТОГО ЩАСТЯ У ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО ІНТЕЛІГЕНТА-НАРОДОЛЮБЦЯ (НА ПРИКЛАДІ ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ П. ЧУБІНСЬКОГО)

У статті «Роль родинного благополуччя та особистого щастя у житті українського інтелігента-народолюбця (на прикладі особистого життя П. Чубинського)» висвітлено роль кохання та сімейного благополуччя родини Чубинських. Розглянуто розвиток сімейних відносин та повсякденного життя родини Чубинських. Встановлено, що соціально- економічна та суспільно-політична трансформації в Російській імперії вплинули на формування сімейних та шлюбних ідеалів української інтелігенції у другій половині ХІХ ст..

***Ключові слова:** П. Чубинський, К. Порозова, Л. Рашевська, сімейне життя, подружжя, родинні традиції, українська інтелігенція, роль родини у повсякденному житті.*

Колыда И.А., Бйба Е.В. Роль семейного благополучия и личного счастья в жизни украинского интеллигента-народолюбца (на примере личной жизни П. Чубинского).

В статье «Роль семейного благополучия и личного счастья в жизни украинского интеллигента-народолюбца (на примере личной жизни П. Чубинского)» освещена роль любви и семейного благополучия семьи Чубинских. Рассмотрено развитие семейных отношений и повседневной жизни семьи Чубинских. Установлено, что социально-экономическая и общественно-политическая трансформации в Российской империи влияли на формирование семейных и брачных идеалов украинской интеллигенции во второй половине ХІХ в..

***Ключевые слова:** П. Чубинский, К. Порозова, Л. Рашевская, семейная жизнь, супруги, семейные традиции, украинская интеллигенция, роль семьи в повседневной жизни.*

Kolyada I.A., Biba E.V. The role of family well-being and personal happiness in the life of the Ukrainian intelligentsia narodolyubetsa (on the example of the personal life of P. Chubinsky).

In the article «The role of family well-being and personal happiness in the life of the Ukrainian intellectual-populist (on the example of P. Chubinsky's personal life)», the role of love and family well-being of the Chubinsky family was highlighted. The development of family relationships and everyday life of the Chubinsky family is considered. It was established that socio-economic and socio-political transformations in the Russian Empire influenced the formation of family and marital ideals of the Ukrainian intellectuals in the second half of the nineteenth century.

***Key words:** P. Chubinsky, K. Porozova, L. Rashevskaya, family life, marriage, family traditions, Ukrainian intellectuals, role of family in everyday life*

Глобалізаційні процеси, які охопили сучасний світ і які впливають на всі сфери життєдіяльності соціуму, у ому числі й український, не могли не захопити в свою орбіту і один з найдавніших соціальних інститутів - родину. У сучасному українському суспільстві сім'я не просто зазнає глибокі зміни і руйнування традиційної моделі сімейно-батьківських відносин. Справа в тому, що комерціалізація проституції, гігантська порно-індустрія і багато іншого – все це завдає нищівних ударів по тим цивілізаційним кодам і моральним нормам, що століттями і тисячоліттями скріплювали українство. Тому суспільно значимим та науково важливим є